

Tvåsamhet i kvadrat

Avkriminaliseringen av homosexualitet år 1944 följdes aldrig av någon opinionsbearbetning för att förankra lagändringen och påverka samhällets attityd till homosexualitet. Tvärtom lever den förkastade inställningen kvar, tex i vårdnadsdomar och i 1977 års homosexutredning.

Ovanstående ordkonstellationer gör ej anspråk på att hamna under rubriken 'vetenskapligt'; snarare vill vi placera våra tankar, funderingar och tyckanden under rubriken 'debattinlägg'.

Innehållet bör behandlas därefter. I en del fall kan det verka som vi likt väderkvarnar vevar runt runt. Så är inte fallet, en viss linje finns i det hela. Huvudsyftet är emellertid inte att man ska hitta denna linje, utan att man skall ta ställning till innehållet och hitta en egen linje. Att tvinga sig själv till ställningstagande inför olika samlevnadsformer och deras eventuella prioritering/diskriminering från lagstiftarens sida.

Kvinnans egen sexualitet

... egen sexualitet? Är det kanske en sensuell stund med sig själv, eller med en älskare, eller kanske med en älskarinna? Ja, men också människors strävan att tillsammans med en annan människa forma ett kärleksfullt och meningsfullt liv. Dessutom att veta att denna form accepteras och respekteras utifrån.

1. Väljer/tvingas man att behålla sin sexualitet för sig själv räknas man som *ensamstående* och detta tillstånd renderar inga premier från staten eller näringslivet. Varken i form av bidrag, förmånliga skatteklasser, rabatter eller uppmuntrande reklam. Kort sagt: detta tillstånd är utgångspunkten, från denna skall man förmodligen gå vidare till nästa tillstånd.

2. *Tvåsamheten*. Denna definieras vanligen som förhållandet mellan en man och en kvin-

na. Här märker vi snart att pusselbitarna stämmer och ett jublande bingo-rop hörs över nejden. Premierna haglar över dem som valt denna levnadsform. Alltifrån uppmuntrande tandkrämsreklam till bosättningslån och mest ekonomiskt givande arvsskatteklassen.¹ En massiv propaganda- och bidragsapparat som leder till samma mål. En man och en kvinna förenade genom äktenskapet, den konsumentkonstellation som tilltalar näringsidkarna m fl mest.

3. Den tredje formen — *likheten* — dvs ♀ + ♀ (och man/man). Denna form av samlevnad — den lesbiska (homosexuella) drar inte ned några applådaskor från vare sig näringslivet, myndigheter eller omvärlden i övrigt. NEJ, i själva verket är denna levnadsform lika oreglerad i lag som nr 1 — ensamståendeformen — vilket är märkligt för nr 3 har ju mer gemensamt med nr 2, tvåsamheten. Fast en likhet finns ju förstås; kvinnans sexualitet förekommer utan 'beskydd' av en mansperson.

Det finns ingen enligt traditionen 'naturlig' svag/stark-uppdelning i rollistan i ett homosexuellt förhållande. (Naturligtvis motsätter vi oss denna rolluppdelning i *alla* förhållanden, men här koncentrerar vi oss på det sistnämnda.)

Vad gör då lagstiftarna åt denna skevhet i premieutdelning? Lagstiftningen har ofta sina rötter i liberalismens optimistiska utgångspunkt med jämbördiga parter som av fria viljor sluter avtal, gifter sig eller köper varor osv. Avtalslagen är ett av de få exempel som finns på nyssnämnda utgångspunkt i dagens Sverige.

Men även där finns sk skyddsregler.² Med skyddsregler menar vi då regler som måste till för att verkligheten inte är lika med liberalismens laissezfaire-ideologi. Dessa regler sätts in för att den svagare parten i ett förhållande ska ha ett visst skydd mot motpartens styrka och övertag. Exempel finns det gott om i vår lagstiftning: arbetsgivare/arbetstagare,³ hyresvärd/hyresgäst,⁴ säljare/köpare,⁵ frånskild make/frånskild maka,⁶ föräldrar/barn⁷ osv.

Skyddsreglerna i dessa fall har sina orsaker i relationen som sådan, dvs inom densamma förekommer ojämnheter som lagstiftningen skall eliminera eller minska.

Efter enträgna påtryckningar från Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande (RFSL) och ett nästan lika enträget motionerande från VPK-ledamöter tillsattes 1977 Homosexutredningen⁸. Enligt direktiven⁹ skall de homosexuellas situation i samhället undersökas och åtgärder skall föreslås för att undanröja eventuell kvardröjande diskriminering mot dem. Med dessa utgångspunkter skulle man ju kunna tro att formen nr 3 ovan (likheten) skulle bli accepterad som en egen form och inte som ett slags hängavtal¹⁰ till nr 2 (tvåsamheten). Men vad hände?

Först hände ingenting, sedan hände ingenting och sedan, efter 3 år släppte utredningen i från sig en diskussions-PM. Detta förfarande är sällsynt, se vidare i Kommittéhandboken.¹¹ Innehållet i denna PM redogörs för nedan. Här skall endast två punkter av intresse tas upp.

a. Vårt antagande att levnadsform nr 3, ♀ + ♀ (man/man), skulle räknas som en egen form får ingen grund. Att utredarna siter kvar i motsatsförhållandet stark/svag avslöjas när änkepensioneringens eventuella tillämpning på homosexuella par diskuteras. Man anger svårigheter med att bestämma 'vem som är änka'¹² (homo betyder samma, lika upplysningsvis...). Ett försök att pressa in levnadsform nr 3 under 2:an således. En form som är färdiggjuten och väl beprövad.

b. Utredarna diskuterar på åtskilliga sidor¹³ i PM:en hur man ska kunna komma åt 'obehörig registrering'.¹⁴ Detta innebär följande: Om utredningen så småningom skulle komma fram till att homosexuella förhållanden ska kunna registreras för att parterna ska kunna

få lika stor del av förmånskakan som den större systemen — heteroförhållandena, ligger i detta en fara för obehörig registrering. Obehöriga skulle då tex två systrar vara, eller mor och dotter, eller två väninnor som 'bara' bor, äter och lever ihop, dvs inte har en sexuell relation med varandra. Det ligger i saken att uppenbara gränsdragningsproblem kommer att bli följden.

Denna oro för obehörig registrering — som väl hamnar under den juridiska rubriken osann försäkran¹⁵ — är, såvitt vi kan se, den enda punkten i utredningens PM som inte leder till att pressa in levnadsform nr 3 i form nr 2. (Det blir nog en hel del dolus- och culpa-gränsdragningar i denna fråga som kommer att framstå som svårknäckta juridiska paranötter...).

Sin eventuella motsvarighet har denna obehörighetstanke vid giftermål mellan svenskar och utlänningar. Av olika anledningar ses dessa giftermål ofta med skepsis och kontrolleras speciellt noga angående parternas 'behörighet'.¹⁶

Vi vill med denna framställning försöka ta reda på, eller åtminstone formulera frågan, varför grupp 2, den heterosexuella tvåsamheten, premieras, medan grupp 1 (ensamheten) och grupp 3 (likheten) ses som förstadier till grupp 2.

Eller som Ulf Lundell uttrycker det:¹⁷

'Jag vet att det enda som finns
är kvinna och man
och dom barn
som dom får
Ändå vill jag det
som inte finns'

Från förtryck till jämställdhet

Uppkomsten av förtrycket är intimt förbunden med uppkomsten av familjen, den privata äganderätten och den patriarkala rätten. Familjen var patriarkens eget företag, den nödvändiga förutsättningen för hans överlevnad. Lika väl som en mans boskap och verktyg var hans ägodelar sågs hans hustru och barn som sådana (i tidigare lagstiftning betraktades våldtäkt ofta som ett stöldbrott). Sexualiteten fick bara förekomma inom noggrant definierade gränser — satta av patriarken själv. Fortplantningssyftet var centralt eftersom barnen var

viktiga produktivkrafter i patriarkens företag. Det var också viktigt att barnen var 'äkta' — en gång skulle de ju ärva honom. Utanför de satta gränserna hamnade all sexualitet som stod i motsättning till patriarkens intressen.

Uppkomsten av förtrycket¹⁸ har alltså till stor del sin grund i ekonomiska förhållanden, men hur har förtrycket kunnat upprätthållas?

Liksom när det gäller synen på kvinna tog en omfattande mytbildning sin början. En mängd olika förklaringar till varför det är naturligt och riktigt att homosexuella förföljs har växt fram. *Bibeln/kyrkan* har spelat och spelar fortfarande en stor roll. I 1864 års strafflag hänvisade man direkt till bibeln när man bestraffade otukt 'som emot naturen är'.¹⁹ I 1978 års riksdagsdebatt om avskaffandet av särlagstiftningen togs romarbrevet upp av Tore Nilsson (m). *Förförelseteorin*, dvs föreställningen att homosexuella erfarenheter under puberteten leder till varaktigt homosexualitet, motive-

Är våra ovana relationer mellan jämbördiga parter så förlamande att vi alltid...
Foto Eva Tiby.

rade 1944 års särlagstiftning. Den *medicinskt-biologiska* synen på homosexualitet medförde visserligen att man avkriminaliserade²⁰ homosexualitet 1944, men sjukdomsstämpeln skapade också ett vårdbehov. Fängelsestraff var inte rationella — speciellt inte med hänsyn till recidivrisken²¹. I SOU 1941:3 föreslår man t ex en obligatorisk läkarundersökning för dem som tilltalas enligt SL 18:10.²²

Uppräkningen av förklaringsmodeller är kanske inte uttömmande men de flesta brukar kunna återföras till de här tre grundtyperna...

När man 1944 avkriminaliserade homosexualiteten var man väl medveten om att det i praktiken inte skulle spela någon större roll att så skedde. Strafflagen är enligt Elwin en ideologifabrik²³ så tillvida att den överför värderingar på människor som har motstridiga intressen. Detta sker via indirekt påverkan. Underkastelsen sker framför allt i hem och skola — sk uppfostran. Vi växer upp i en auktoritär miljö, där det är viktigare att lyda än att förstå varför man lyder. Självbevaringsdriften gör att vi undertrycker våra protester och vänder dem inåt. Vi gör samhällets normer till våra egna — internaliserar dem. Den aspekten var inte helt betydelselös i debatten på 1930- och 40-talen. Så här uttrycks tanken av första lagutskottet:

'Vid bedömande av frågan om ett eventuellt upphävande av förevarande straffbud måste givetvis beaktas, huruvida därigenom kan befaras ett mera fritt ådagaläggande av homosexuella böjelser eller om sådant förebygges redan genom de perversas medvetande om den instinktiva avsky som varje sund människa känner för deras abnormitet.'²⁴

Fördomarna mot homosexuella har utnyttjats i större eller mindre omfattning genom historien. Eftersom de flesta väl ser sexuella angelägenheter som ganska personliga (i den mån något som är straffbelagt, medför att man kan placeras i koncentrationsläger, avrättas, elchockbehandlas eller få sparken kan sägas vara *personligt*) tenderar sexuella fördomar att skapa försvarsattityder, skuld känslor, förvirring, frustration och rädsla hos människor. Man håller sin sexuella avvikelser för sig själv i rädsla för att ses som en normbrytare och straffas för det. Homosexuella passar m a o utmärkt som syndabockar när det gäller att

härskas genom att söndra. Vi minns väl alla 50-talets klappjakt på kommunister och homosexuella!

Ett organiserat motstånd mot förtrycket har funnits sedan 1860-talet. Då började man i Tyskland arbeta mot införandet av den tyska strafflagen § 175. Ansträngningarna kröntes inte med framgång, tvärtom skärptes lagen. Det är först och främst det sista decenniet som de homosexuella på allvar låtit förstå att det ligger både kraft och tyngd bakom de ställda kraven.

Avkriminaliseringen 1944 var skenbart human och möjliggjordes genom att man betraktade homosexualitet som en sjukdom. Man kan dock med fog ifrågasätta om de diskuterade vårdformerna innebar en humanisering (ex vård på mentalsjukhus, kastrering). Att omvandla ett brott till en sjukdom ger samhället stora möjligheter att gripa in med tvångsåtgärder. Man undanröjer samtidigt intressemot-sättningen mellan den enskilde och samhället. Vården är ju till för individens bästa! Sjukdomsstämpeln gjorde det också befogat att införa skyddslagstiftning för att värna om ungdomen — den skulle åtminstone inte behöva utsättas för psykisk och fysisk smitta.²⁵ Det sörjdes för att åldersgränser infördes och att allmänheten skulle slippa bevittna hur homosexuella ådagalagde sina böjelser på platser där de kunde ses...

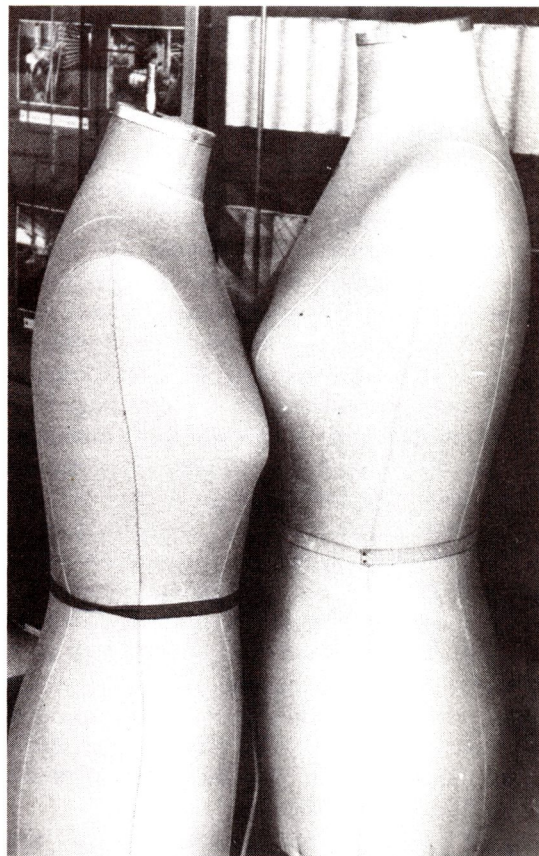
Som exempel på att inte ens rättstillämparna själva har påverkats nämnvärt av avkriminaliseringen, kan nämnas NJA 1955 s 63 'Vårdnadsfråga — betydelsen av att modern hade homosexuell läggning'.

Skyddslagstiftningen upphävdes inte förrän 1978. Sexualbrottsutredningen förordade ett upphävande av den i sitt betänkande SOU 1976:9. Utredningens förslag möttes av våldsam kritik — främst riktad mot förslagen om våldtäkt och koppleri. Följden blev att 1977 års sexualbrottskommitté tillsattes. Under våren 1977 motionerades det om upphävning av sär-lagstiftningen och sexualbrottskommittén föreslog i ett delbetänkande att så skulle bli fallet.

I riksdagsdebatten som föregick beslutet att sänka åldersgränserna vädrades en hel del gamla fördomar. Gunde Ranskog menade t ex att 'Det heterosexuella har livet, utvecklingen och framtiden inbyggda i sig självt. Det homo-

sexuella har steriliteten, ofruksamheten och döden i sig'. Tore Nilsson tog upp romarbrevet och gav en elege till den gamla socialdemokratiska regeringen för att den inte hade lagt fram liknande förslag. När Tore Nilsson vill behålla sär-lagstiftningen tänker han på följande sätt (när ungdomar drabbas av övergrepp): 'Flickan på 16 år kan möjligen bli gift med den där mannen och få ett långt och lyckligt äktenskap. Jag kan inte jämföra ett närmande mellan en vuxen man och en 16-årig flicka med ett närmande mellan en vuxen man och en pojke som inte vill träffa den vuxne mannen.'²⁶

1979 togs homosexualitet bort från den av socialstyrelsen utgivna 'Klassifikation över svenska sjukdomar'. Homosexualitet fanns här upptaget under huvudrubriken 'mentala rubbningar'. Sjukdomsstämpeln försvann först sedan

... i alla förhållanden måste ha uppdelningen stark/svag?

Foto Eva Tiby.

socialstyrelsen ockuperats i samband med homosexuella frigörelseveckan hösten 1979. Tidigare — i samband med fredligare försök att friskförklaras — har socialstyrelsen förklarat att klassifikationen är antagen av WHO och att dess internationella karaktär gör att synnerlig återhållsamhet bör iakttas vid ändringar av densamma.

Givetvis måste både sloandet av särslagstiftningen och upphävandet av sjukdomsklassificeringen sättas i samband med att de homosexuella själva tar kamp på ett helt annat sätt nu än tidigare. Detsamma gäller den 1977 till-satta utredningen om de homosexuellas situation i samhället. Enligt sina direktiv²⁷ har den till uppgift att undersöka de homosexuellas situation i samhället samt att föreslå åtgärder för att undanröja kvarvarande diskriminering mot dem.

Sedan 1970-talets början har frågan om att tillsätta en sådan utredning varit uppe till behandling i riksdagen vid ett flertal tillfällen.

RFSL (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) framhöll i sitt remissvar på familjelagssakkunnigas betänkande 'Familj och äktenskap I' (SOU 1972:41) att utredningen — trots direktivens krav på neutralitet inför olika samlevnadsformer — helt förbisett de homosexuellas situation. Man krävde att homosexuella som sammanbor under äktenskapsliknande former skulle jämföras med äkta makar och ansåg att utredningen genom tilläggsdirektiv borde få i uppdrag att utreda frågan. Även andra remissinstanser tog upp frågan.

1973 motionerade VPK²⁸ om de homosexuellas situation. I motionen krävdes att rätten till lika villkor med andra grupper (gifta och heterosexuella sammanboende) erkändes. Lagutskottet föreslog riksdagen att motionen skulle avslås.²⁹ Det var i detta betänkande man fastslog att samlevnad mellan två personer av samma kön 'är från samhällets synpunkt en fullt acceptabel samlevnadsform'. Utskottet tyckte också att en utredning av de homosexuellas problem var på sin plats. Utredningen borde dock inte verkställas omgående utan fick ske i ett 'lämpligt sammanhang'.

1977 tillsattes alltså utredningen och sen hände ingenting på en lång tid. Sommaren 1980 kom så ett livstecken från utredningen i form av en debattartikel i DN av utred-

ningens sekreterare Johan Hansson. I denna förespråkade han någon form av registreringsförfarande för homosexuella. Av debatten som följde förstod man att förslaget var svårsmält för många.

I januari 1981 kom utredningens diskussionspromemoria 'Homosexuell samlevnad. Några frågeställningar.' I promemorian presenterar man olika förslag att lösa de juridiska problem som uppkommer vid homosexuell samlevnad och försöker också visa de olika förslagens konsekvenser.

Inledningsvis säger man att 'En... avsikt med promemorian är att väcka intresse för homosexualiteten och få synpunkter på vilka lösningar som anses vara bäst ägnade att lösa den homosexuella samlevnadsproblematiken, en problematik som av många uppfattas som känslig'.³⁰ Man är också mycket mån om att framhålla att man inte har bundit sig för något av de presenterade förslagen.

Sedan man konstaterat att homosexuella kan sammanleva under äktenskapsliknande förhållanden och redovisat de olika samlevnadsformer som idag finns i samhället (noggrant undvikande exempelvis kollektiv och storfamiljer) presenteras förslagen. Man börjar med att sänka läsarens förväntningar på utredningen. Från att i direktiven ha haft till uppgift att undanröja (eventuell!) kvarvarande diskriminering mot homosexuella ser man nu sin uppgift som att åtminstone undersöka om och i vilken utsträckning skillnaderna mellan heterosexuell och homosexuell samlevnad skall tas bort.

De alternativa lösningarna är:

- a. Giftermål, samtliga regler som idag gäller för äkta makar skulle bli tillämpliga.
- b. Registrering. Vissa regler kan undantas (t ex reglerna om adoption).
- c. Tillämpning av begreppet 'äktenskapsliknande förhållanden' även för homosexuella sammanboende.

Äktenskap

Enligt utredarna har ordet äktenskap två betydelser. Den ena är den rättsliga, innebörden bestäms av de vid varje tid gällande rättsreglerna. Den andra betydelsen är själva familjebildningen. Det är framför allt denna betydelse

kyrkan lägger in i äktenskapet när man ser detta som en del av skapelseordningen.

Man anser vidare att så länge den kyrkliga vigseln tillåts konstituera ett giltigt äktenskap godtar samhället den religiösa ideologin bakom äktenskapet. Detta bör i och för sig inte ses som ett allt överskuggande hinder för att tillåta homosexuella äktenskap — utvecklingslinjerna i reformeringen av den svenska äktenskapsrätten har bl a inneburit en viss frigörelse från kyrkan. Sedan 1969 — då familjelagssakkunniga tillsattes — har också neutraliteten inför olika samlevnadsformer varit en ledstjärna för lagstiftaren även om äktenskapet fortfarande ska ha en central plats inom familjerätten.

Utredningens slutsats blir emellertid att homosexuella äktenskap är otänkbara såvida man inte ändrar formerna för äktenskapets ingående på så sätt att den kyrkliga anknytningen försvinner.

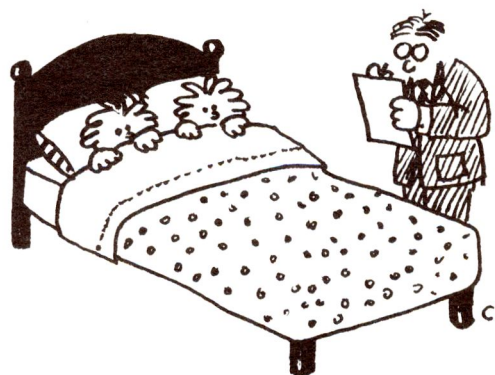
Så vitt vi förstår vore det enda sättet att undvika diskriminering av homosexuella att låta också dem få gifta sig — om man nu tycker att äktenskapet är värt att värna om. På så sätt undviker man att tillskapa ett speciellt äktenskapsliknande institut (ett sorts hängavtal) för homosexuella — B-laget. Dessutom kommer homosexuella att — åtminstone formellt — omfattas av samma regelsystem.

Ett sätt att uppnå detta vore att befria kyrkan från dess vigselrätt — dvs den del av densamma som konstituerar rättsverkningar — och införa civiläktenskap.

Registrering

Registrering skulle i 'sin yttersta konsekvens'³¹ innebära att samtliga regler som gäller för makar skulle kunna göras tillämpliga på homosexuella. Det är inte frågan om att skapa nya regler utan om att från äktenskapsrättens digande smörgåsbord erbjuda en något mindre välfylld buffet. När det gäller registrering kan man — som vid äktenskap — ha rätt till det förutsatt att inga formella äktenskapshinder föreligger. Därutöver kan det ställas speciella krav. Ett sådant skulle kunna vara att kontrahenterna faktiskt bor ihop. Tilläggskrav skulle kunna vara att samlevnaden sker under äktenskapsliknande förhållanden eller att den varat viss tid. Att ställa upp långt gående krav kan

enligt utredningen leda till ett otillbörligt rotande i den enskildes privatliv...

Ill: Camilla Wessman.

Registreringsförslaget är av flera skäl helt oacceptabelt. För det första skapar man ett speciellt äktenskap för homosexuella — ett hängavtal till det 'riktiga' äktenskapet. För det andra är de tilläggskrav med avseende på samlevnaden som ställs upp för att förhindra missbruk av registreringsmöjligheten helt absurda. Är risken mindre att heterosexuella redan idag missbrukar möjligheten att gifta sig mindre?

Både möjligheten att registrera sig och möjligheten att ingå äktenskap måste — om de införs — enligt vår mening kopplas till ett grundlagsskyddat diskrimineringsförbud mot homosexuella.

Samlevnad under äktenskapsliknande former

Att homosexuell samlevnad under äktenskapsliknande former borde vara jämställd med heterosexuell sådan kan tyckas vara en självklarhet.

Avslutande synpunkter

Hur ska utredningens förslag — ja tillsättandet av utredningen överhuvudtaget tolkas? Varför är det helt plötsligt (nästan) acceptabelt att vara homosexuell? Varför skall helt plötsligt de homosexuella in i rättssystemet?

Jämställdhet har blivit ett honörsord för den svenske lagstiftaren (patriarken). Under den täckmanteln har *båda* föräldrarna rätt till nio månaders ledighet i samband med förlossning, *båda* föräldrarna har rätt till nedsatt arbetstid och *båda* föräldrarna har rätt till 60 dagars sjukpeng per barn och år för vård av sjuka barn. Av lätt insedda skäl är det först och främst kvinnorna som utnyttjar dessa 'förmåner', vilket medför att de i praktiken blir ännu mer ojämsställda och ännu mer i behov av jämställdhetsåtgärder.

Även för den oinsatte och aningslöse läsaren av utredningen framstår det förmodligen som ganska tveksamt om det är en förmån de homosexuella ges om äktenskap/registrering inför. Formell jämställdhet skulle det förvisso innebära, men hur skulle det bli i praktiken? Vilka möjligheter till diskriminering och förtryck yppar sig inte när äktenskapsregistret i Örebro också kommer att omfatta homosexuella eller när man inrättar ett speciellt homosexregister. Risken för ett ökat förtryck av homosexuella är nog större än den risk utredningen fäster så stor vikt vid — risken för att folk genom 'obehörig registrering' skall utnyttja det svenska samhällets förmånliga bidragssystem m fl förmåner.

Varför ska även homosexuella bli föremål för jämställdhetsåtgärder? Är det en i grund och botten kostnadsfri politisk propagandaseger — ingen kommer ju att registrera sig (förutom något par som mot kvällspostdusör låter sig vikas ut på mittuppslag i hemma-hos-reportage kanske...), rädslan för konsekvenserna finns fast rotad. Eller är det för att ta udden av de homosexuellas krav? Stora delar av kvinnorörelsen tystades med hjälp av jämställdhetsdelegation, jämställdhetslag och jämställdhetsombudsman. Den svenska modellen har mer och mer kommit att innebära att staten tar över missnöjesyttringarna och ger dem en officiell, värdig inramning. Är det rent av som med Bismarcks framsynta sociallagstiftning — att den knorrande och missnöjda gruppen lockas fram i ljuset och snällt låter sig kontrolleras...!

Självklart anser vi att även homosexuella skall omfattas av den medborgerliga rättigheten som möjligheten till äktenskap trots allt

innebär. Självklart kan även homosexuella sammanleva under äktenskapsliknande former och skall då jämsställas med heterosexuella sammanboende. Självklart skall man inte heller underskatta den pedagogiska effekten som en bekräftelse i lag av de homosexuellas likabehandling kan ha.

Men vi frågar oss om de föreslagna reglerna verkligen — för dem som eventuellt kommer att utnyttja dem — kommer att innebära en frigörelse från förtryck. Enligt vårt förmenande innebär de snarare en väg till ökat förtryck.

NOTER

1. Lag om arvsskatt och gåvoskatt 28 §.
2. Avtalslagen 36 §.
3. Textlag om anställningsskydd.
4. Textlag om hyresgästernas besittningsskydd, § 45 ff i Hyreslagen.
5. Text Konsumentköplagen.
6. GB 11:14, men observera paragrafens första stycke. I detta har lagstiftaren fastslagit att de äkta makarna är 'jämsställda' i den meningen att båda har samma möjlighet till försörjning efter ett upplöst äktenskap.
7. FB 6:3 st 2.
8. S 1977:21 Utredningen om de homosexuellas situation i samhället.
9. Kommittédirektiv 1977:128.
10. Hängavtal: i arbetsrätten en benämning på avtal som endast består av en utfästelse att följa riksavtalet. Tecknas av oorganiserad arbetsgivare i förhållande till fackförening.
11. Kommittéhandboken Ds SB 1978:1 s 55.
12. PM nr 37 s 74.
13. PM nr 37 s 33 ff.
14. PM nr 37 s 34.
15. BrB 15:10.
16. Skenäktenskap.
17. Ulf Lundell 'Du tog mej' från LPn *Ripp Rapp* 1979.
18. Se McCubbin 'Homosexförtryckets historiska rötter'.
19. SL 18:10.
20. SOU 1935:68 s 78.
21. SOU 1941:3 s 8.
22. SOU 1941:3 s 32.
23. Elwin m fl s 253 f.
24. SOU 1935:68 s 17.
25. SOU 1941:32 s 17.
26. På Gång 3/78.
27. Kommittédirektiv 1977:128.
28. Motion nr 1973:1793.
29. LU 1973:20.
30. PM nr 37 s 1.
31. PM nr 37 s 32.

LITTERATUR

- McCubbin, *Homosexförtryckets historiska rötter*. Stockholm 1977.
- Elwin m fl, *Den första stenen*. Stockholm 1975.
- Kommittédirektiv 1977:128.
- Kommittéhandboken Ds SB 1978:1.
- Motion 1973:1793.
- PM nr 37 från utredningen (S 1977:21) om de homosexuellas situation i samhället 'Homosexuell samlevnad. Några frågeställningar'.
- På Gång* 3/78 (Tidskrift för RFSL).
- SON 1935:68 'Promoria angående ändringar i strafflagen angående straffsatter för särskilda brott'.
- SOU 1941:3 'Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar'.
- SOU 1941:32 'Strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar'.
- SOU 1976:9 'Sexuella övergrepp. Förslag till ny lydelse av brottsbalkens bestämmelser om sedlighetsbrott avgivet av sexualbrottsutredningen'.

SUMMARY

Following the pressure exerted for several years by homosexual organisations, the Communist Party (VPK), as well as others, a state inquiry into the situation of homosexuals was eventually set up in 1977. The purpose of this inquiry is to examine whether discrimination against homosexuals in Sweden still exists after 1944 when homosexuality was no longer made punishable by law.

This reform was in no way made the object of follow-up work, which is usually the case when it is important for the intentions of the law to gain a fast footing and survive (of the changeover from left to right traffic).

The 1944 law reform has not therefore been especially incorporated into public consciousness, nor has it made any deep impression on the practitioners of the law. For example, in the question of children, there exists 'the importance of whether the mother had a homosexual disposition' (New Legal Archives — Nytt Juridiskt Arkiv, p 63).

The findings of the Magistrates' Court state 'Merely the presently mentioned conditions would not be considered of such a serious nature as to make (the mother) unsuitable as the guardian but, together with the risks that could result as consequence of (the child) being brought up by (the mother) due to her homosexual disposition, the Magistrates' Court finds that for the child's best interests, the custody be awarded (the father)' (p 71). The Court of Appeal in Stockholm found no grounds for reversing the Magistrates' Court's judgement. The Supreme Court reversed, as it hap-

pened, the decision, but this was also due to, among other things, a medical certificate which stated that it was more than seven years since the homosexual disposition had been practised. (Compare here the Swedish church's somewhat more tolerant view to homosexual *disposition* compared with homosexual *practice*.) It was also disputable whether the mother's disposition would 'entice her to doings of a nature that would have a detrimental effect on (the child)' (p 74).

Three alternative solutions to the situation of cohabiting homosexuals have been put forward by the 1977 Homosexual Inquiry. These are, at present, being responded to by various bodies and organisations. The alternatives are:

- a. marriage (total equality with heterosexuals)
- b. registration (only for homosexuals)
- c. extension of the concept 'marriage-like conditions'.

The inquiry sees registration as being the most suitable alternative. Substantial objection can be raised against this proposal, such as the fact that the inquiry's conclusion is in complete contrast to its directives: to remove discrimination against homosexuals.

The risk of misuse of the registration material is large, much larger than the risk of false registration (untrue affirmation, The Penal Code — BrB 15:10), which the inquirers fear will occur. In addition to this risk, the inquirers envisage a further problem: who would be the stronger party in a homosexual relationship, i e in concrete terms, who would be considered the widow when granting a widow's pension (homo means, as is well known, 'the same', 'similar'!)?

The above glimpses into material from the inquiry unfortunately show that the inquirers have difficulty in envisaging two equal partners united in a form that would enjoy the same premiums as the traditional form of cohabitation. Regardless of the view one has of marriage as an institution, the legal consequences that result from it, such as recognition, allowances, rights, etc, should obviously apply to persons of the same sex who cohabit. It is after all twosomeness that is given a premium in our society!

Lena Lagercrantz, Eva Tiby
Juridiska institutionen
Box 1165
221 05 Lund
Sweden